

FRONTUL ROMÂNESC (1916–1917) DOCUMENTE (I)

DINU POȘTARENCU

The Romanian Front (1916–1917) Documents (I)

*(Abstract)**

Shortly after Romania's entry into the war on the part of the Entente Powers, the Austrian-German troops imposed the Romanian armed forces to withdraw. Towards the end of 1916, after heavy fighting, the Central Powers' divisions were stopped on the alignment of the Eastern Carpathians, Putna, Lower Siret and Lower Danube. As a result, the Oriental front line extended southward over 500 km to the Black Sea. Along with the Romanian soldiers, two Russian allied armies withdrew into Romania as soon as the Romanian army units started fighting. Within Romania's alliance with the Russian Empire, the Romanian-Russian relations did not rely on loyalty. The Russians' incoherence was also manifested by the hostile behaviour of Russian soldiers towards the Romanian soldiers, the population and the civil authorities of Romania. In the first part of this documentary, we presented documents about "outgoing and incoming travellers" during the year of 1916 (at the end of 1916, according to sources, more than 30,000 Romanians would have fled to Russia), the relations between the Russian Army Commands and the Romanian civil and military authorities, the organization of the Counter-Espionage Service, the situation of military personnel transit (sanitary trains, infantry regiments and cavalry) through the Burdujeni border point etc. The documents presented in the second part of this document refer to the organization of the Romanian and Russian Security Services in the area of the Romanian front, the fighting on the Dorna front, the activity of the socialist leaders (the celebration of the 1st of May 1917 in Iași, the appeal of the Social-Democratic Party in Romania). Also, the documents presented refer to the offences committed by Russian soldiers on Romanian territory, demonstrating the malevolent attitude of these allies, an attitude that influenced the state of mind of the Romanian army.

Keywords: World War I, the Romanian front (1916–1917), documents, the Russian army, Romanian civil and military authorities.

La scurt timp după intrarea României în război de partea Puterilor Antantei, trupele austro-germane au impus forțelor armate române să se retragă. În cele din

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, XXVI, 1 (52), p. 247–268, București, 2019

urmă, către finele anului 1916, după lupte grele, diviziile Puterilor Centrale au fost oprite pe aliniamentul format de Carpații Răsăriteni, Putna, Siretul inferior și Dunărea inferioară¹. Ca rezultat, linia Frontului Oriental s-a lungit spre sud, pe o distanță de 500 km, până la Marea Neagră.

Alături de militarii români s-au retras și două armate ruse aliate, intrate pe teritoriul României îndată ce unitățile armatei române au început acțiunile de luptă. În decembrie 1916, aceste două armate ruse, împreună cu formațiile militare române constituiau Frontul Românesc, întins de la Câmpulung Moldovenesc până la gurile Dunării. Spre sfârșitul anului 1916, pentru a nu permite inamicului să ajungă până la hotarul imperiului de pe Prut, comandamentul rus a reușit să concentreze pe frontul din România 35 de Divizii de Infanterie și 13 Divizii de Cavalerie, ceea ce constituia circa $\frac{1}{4}$ din forțele armate ale Rusiei². Astfel, către primăvara anului 1917, Frontul Românesc prezenta o putere impunătoare: între trei armate ruse, cuprinzând 526 de batalioane, era inclusă o armată română, cu 74 de batalioane, în timp ce o altă armată română se afla în spatele frontului, unde era coordonată de către instructorii francezi³.

În cadrul alianței României cu Imperiul Rus, o alianță de conjunctură, determinată de aderarea la Antantă, raporturile româno-ruse nu s-au bazat pe loialitate. Nesinceritatea părții ruse s-a manifestat inclusiv prin comportamentul ostil al militarilor ruși față de ostașii români, populație și autoritățile civile ale României.

Rapoartele și notele prezentate în acest documentar (pregătite pentru tipar cu respectarea normelor ortografice și de punctuație stabilite de Academia Română), identificate în Arhiva Națională a Republicii Moldova, erau înaintate Ministerului de Interne, Direcției Poliției și Siguranței Generale Române. Documentele conțin date statistice despre „călătorii ieșiți și intrați” în cursul anului 1916 (la sfârșitul anului 1916, conform unor surse, în Rusia s-ar fi refugiat peste 30 000 de români), relațiile dintre Comandamentele armatelor ruse și autoritățile civile și militare românești, organizarea Serviciului de contraspionaj, situația tranzitării efectivelor militare (trenuri sanitare, Regimente de Infanterie și Cavalerie) prin punctul de frontieră Burdujeni ș.a. De asemenea, documentele prezentate se referă la infracțiunile comise de militarii ruși pe teritoriul României, demonstrând cu lux de amănunte atitudinea răuvoitoare a acestor militari cu statut de aliați, atitudine care a influențat starea de spirit a armatei române.

¹ Mircea N. Popa, *Primul Război Mondial. 1914–1918*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979, p. 253.

² А. Зайончковский, *Мировая война 1914–1918 гг.*, Москва, Государственное Военное Издательство Наркомата Обороны Союза ССР, 1938, том второй, p. 95; Д. В. Вержховский, В. Ф. Ляхов, *Первая мировая война 1914–1918 гг. Военно-исторический очерк*, Москва, Военное издательство Министерства Обороны СССР, 1964, p. 182.

³ А. Зайончковский, *op. cit.*, p. 135.

1

Ministerul de Interne
Poliția Punctului Ungheni*Tablou de călători ieșiți și intrați în cursul lunii ianuarie 1916*

Călători pe naționalități	Intrați	Ieșiți
Români	50	60
Austro-ungari	19	–
Belgieni	3	4
Elvețieni	5	1
Francezi	10	16
Germani	169	–
Greci	63	21
Italieni	3	4
Ruși	74	103
Sârbi	3	8
Alte naționalități	14	14
Total	413	231

Arhiva Națională a Republicii Moldova (în continuare se va cita: A.N.R.M.),
Fond 289, inventar 13, dosar 99, f. 46–47.

2

Ministerul de Interne
Poliția Punctului Ungheni*Tablou de călători ieșiți și intrați în cursul lunii februarie 1916*

Călători pe naționalități	Intrați	Ieșiți
Români	57	59
Austro-ungari	6	–
Belgieni	1	3
Bulgari	1	–
Elvețieni	–	2
Francezi	21	22
Germani	27	–
Greci	34	45
Italieni	4	7
Ruși	82	155
Alte naționalități	16	132
Total	249	427

A.N.R.M., Fond 289, inventar 13, dosar 99, f. 70–71.

3

Ministerul de Interne
Poliția Punctului Ungheni

Tablou de călători ieșiți și intrați în cursul lunii martie 1916

Călători pe naționalități	Intrați	Ieșiți
Români	5	42
Austro-ungari	2	1
Belgieni	3	1
Elvețieni	2	3
Francezi	20	28
Germani	3	–
Greci	67	27
Italieni	5	20
Ruși	68	104
Sârbi	1	1
Alte naționalități	13	17
Total	249	401

A.N.R.M., Fond 289, inventar 13, dosar 99, f. 105–106.

4

Ministerul de Interne
Poliția Punctului Ungheni

Tablou de călători ieșiți și intrați în cursul lunii mai 1916

Călători pe naționalități	Intrați	Ieșiți
Români	87	73
Belgieni	3	–
Francezi	28	17
Greci	43	13
Italieni	4	4
Ruși	73	168
Sârbi	4	1
Alte naționalități	11	18
Total	253	294

A.N.R.M., Fond 289, inventar 13, dosar 99, f. 164.

5

Ministerul de Interne
Poliția Punctului Ungheni

Tablou de călători ieșiți și intrați în cursul lunii iunie 1916

Călători pe naționalități	Intrați	Ieșiți
Români	60	48
Elvețieni	5	3
Francezi	23	9
Greci	26	12
Italieni	5	8
Ruși	83	178
Sârbi	2	4
Alte naționalități	5	14
Total	209	276

A.N.R.M., Fond 289, inventar 13, dosar 99, f. 166.

6

Ministerul de Interne
Poliția Punctului Ungheni

Tablou de călători ieșiți și intrați în cursul lunii iulie 1916

Călători pe naționalități	Intrați	Ieșiți
Români	48	89
Belgieni	–	1
Elvețieni	–	1
Francezi	31	15
Greci	24	9
Italieni	–	3
Ruși	58	112
Sârbi	–	2
Turci	1	1
Alte naționalități	7	12
Total	169	245⁴

A.N.R.M., Fond 289, inventar 13, dosar 99, f. 176.

⁴ Un dosar de arhivă conține 40 de petiții adresate, în luna iulie 1916, polițistului Punctului de Frontieră Ungheni, prin care s-a solicitat eliberarea biletelor de trecere peste Prut. Cf. A.N.R.M., Fond 289, inventar 13, dosar 102.

7

Ministerul de Interne
Poliția Punctului Ungheni

Tablou de călători ieșiți și intrați în cursul lunii august 1916

Călători pe naționalități	Intrați	Ieșiți
Români	101	102
Austro-ungari	–	28
Belgieni	–	1
Bulgari	–	6
Elvețieni	2	2
Francezi	24	35
Germani	–	18
Greci	18	36
Italieni	1	9
Ruși	109	239
Sârbi	12	1
Turci	1	2
Alte naționalități	12	9
Total	278	514⁵

A.N.R.M., Fond 289, inventar 13, dosar 99, f. 188.

8

Ministerul de Interne
Poliția Punctului Ungheni

Tablou de călători ieșiți și intrați în cursul lunii septembrie 1916

Călători pe naționalități	Intrați	Ieșiți
Români	330	73
Belgieni	2	2
Elvețieni	6	3
Francezi	30	33
Greci	17	36
Italieni	8	55
Ruși	133	330
Sârbi	11	18
Alte naționalități	16	82
Total	553	632⁶

A.N.R.M., Fond 289, inventar 13, dosar 99, f. 265.

⁵ Dosare de arhivă ce conțin petiții adresate, în luna august 1916, șefului Poliției Punctului de Frontieră Ungheni, prin care se solicita eliberarea biletelor de trecere peste Prut. Cf. A.N.R.M., Fond 289, inventar 13, dosar 103, 67 de file; dosar 115, 207 file. Un alt dosar de arhivă conține telegrame expediate, în lunile iunie – decembrie 1916, polițistului Punctului de Frontieră Ungheni, prin care se autoriza trecerea unor persoane în Rusia. Cf. A.N.R.M., Fond 289, inventar 13, dosar 101, 216 file.

⁶ Dosar de arhivă ce conține cereri adresate, în luna septembrie 1916, polițistului Punctului de Frontieră Ungheni, prin care se solicita eliberarea biletelor de trecere în stânga Prutului. Cf. A.N.R.M., Fond 289, inventar 13, dosar 116, 136 file.

9

Ministerul de Interne
Poliția Punctului Ungheni

Tablou de călători ieșiți și intrați în cursul lunii octombrie 1916

Călători pe naționalități	Intrați	Ieșiți
Români	191	109
Belgieni	2	–
Elvețieni	7	–
Francezi	59	41
Greci	30	23
Italieni	6	122
Ruși	115	107
Sârbi	1	9
Alte naționalități	22	103
Total	433	514⁷

A.N.R.M., Fond 289, inventar 13, dosar 99, f. 312.

10

Ministerul de Interne
Poliția Punctului UngheniTablou de călători ieșiți și intrați în cursul lunii noiembrie 1916⁸

Călători pe naționalități	Intrați	Ieșiți
Români	64	110
Elvețieni	1	12
Francezi	37	29
Greci	4	9
Italieni	2	600
Ruși	32	44
Sârbi	–	8
Alte naționalități	6	119
Total	146	931*

* Comparativ cu cifrele totale din tabele referitoare la numărul de călători ieșiți și intrați în cursul lunilor precedente, în tabelul pe luna noiembrie 1916 există o neconcordanță între cifrele totale pe naționalități și cifrele totale pe sexe. Cifrele totale pe naționalități indicate în tabelul original: intrați – 82; ieșiți – 832. Cifrele totale pe sexe: intrați – 99 de bărbați + 46 de femei + 1 copil = 146; ieșiți – 722 de bărbați + 155 de femei + 65 de copii = 942.

A.N.R.M., Fond 289, inventar 13, dosar 99, f. 330.

⁷ Dosar de arhivă ce conține cereri adresate, în luna octombrie 1916, polițistului Punctului de Frontieră Ungheni, prin care se solicita permisie de a trece în stânga Prutului. Cf. A.N.R.M., Fond 289, inventar 13, dosar 117, 154 file.

⁸ Dosarul consultat nu conține astfel de indici statistici pentru luna decembrie, când s-a produs un exod al populației României în Rusia. Conform unor date, incomplete însă, la sfârșitul anului 1916, în Rusia s-au refugiat peste 30 000 de români: regățeni, transilvăneni, bucovineni și aromâni. Vezi Dinu Poștarencu, „Exodul populației României în Rusia, în timpul Primului Război Mondial”, în *Confluențe identitare și realități demografice la est de Carpați în secolele XIX–XX*, volum coordonat de Cătălin Turliuc și Dumitru Ivănescu, Iași, Editura Junimea, 2010, p. 59–87.

11

România
Ministerul de Lucrări Publice
Direcțiunea Generală a Porturilor și Căilor de Comunicație pe Apă
Inspectoratul General al Navigațiunei și Porturilor
Comisariatul Maritim Sulina
Nr. 3611
Sulina, 7 august 1916

Domnule general,

În legătură cu dezertarea unui număr din ce în ce mai mare de soldați din Dobrogea în Rusia am onoare a vă aduce la cunoștință următoarele: deși nu avem încă dovezi materiale, credem însă că personalul consular rus nu este străin de această acțiune. Este aproape o lună de când d-na Kartanușev, soția consulului rus de la Galați, o persoană prea bine cunoscută pentru abilitatea, priceperea și intimitatea ce o are în diferite cercuri românești, s-a stabilit în Sulina și spunea că va sta până la toamnă. Acum câteva zile a fost telegrafic chemată la Galați. Ea este secundată de secretarul consulului rus din Sulina, un oarecare Emilianof, care stă în această localitate de vreo 20 de ani, așa că știe perfect toată lumea rusească din Deltă. Acesta cred că este cel mai pregătit agent rus din Dobrogea. Pentru că șeful său, consulul Rusanof, este venit de curând și e un om corect, dar moale, a venit un nou agent de vapoare, Pavlovski. Slujba sa este numai un pretext, de fapt urmărește tot o acțiune politică. Se zice că e omul amiralului Visilkin⁹. În fiecare săptămână pleacă la Reni să-și depună raportul. Vorbește perfect românește, e foarte îndrăzneț, având stofă de adevărat aventurier.

De câțva timp se vorbește că acest agent, împreună cu Emilianof, face un fel de statistică a rușilor din Deltă. Și tot ei ar face îndemnuri pentru dezertarea în Rusia. Sper că în curând să putem avea oarecare dovezi materiale sau mărturii, declarații ale femeilor dezertorilor fugiți în Rusia.

Va fi necesar a se întări cordonul de grăniceri de pe malul brațului Kilia.

Lt. C-dor (semnătura), comandant militar al portului
Domniei Sale, domnului general Popovici, Marele Stat Major

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 759, f. 36–37.

⁹ Mihail Vesiolkîn (1871–1918), contraamiral rus (de la 6 decembrie 1915), fiul lui Mihail M. Vesiolkîn, guvernator al guberniilor Olonețk, Cernigov și Herson. În anii Primului Război Mondial, contraamiralul Mihail Vesiolkîn a condus expediția cu destinație specială pe Dunăre. A fost comandant al cetății Sevastopol (1916–1917). La 20 august 1917, a fost eliberat din serviciu pe motiv de boală. A fost împușcat de bolșevici.

12

Regatul României
Secția a III-a, Biroul V
București, 11 august 1916
Secret urgent
Ministerul de Război, nr. 1339
Marele Stat Major

Domnule Director,

Am onoare a vă înainta alăturata corespondență [dosarul nu conține corespondența], primită de la Comisariatul Maritim Sulina, cu nr. 3611/916, prin care se arată că sunt agenți provocatori care propagă și îndeamnă pe rezerviști și completași de origine rusă să dezerteze în Rusia.

Corpul grănicerilor a luat măsuri de pază; vă rugăm să binevoiți a căuta să se urmărească acești provocatori și dispune în consecință.

Din ordin p. Șeful de Stat Major General
Șeful Secției III-a colonel (semnătura)
Domniei Sale, Domnului Director al Poliției și Siguranței Generale a statului

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 759, f. 47.

13

Copie după știri privitoare la armată, operațiuni militare, rechiziții etc.
18 august 1916

În ziua de 16 august s-a tras cu mitraliere dintr-un aeroplan austriac asupra localității Broșteni. Comunele Ne[a]gra-Șarului, Șarul Dornei și Dorna, fiind ocupate de trupe austriece, autoritățile și populația au fost retrase în spatele trupelor noastre.

În seara zilei de 16–17, Arghir Vasile, judecătorul ocolului Broșteni, fiind în recunoaștere, a fost împușcat de o patrulă austriacă. În înaintarea lor, trupele austriece au ars și jefuit: casa parohială din Șarul Dornei, judecătoria și două case, proprietatea comunei, au fost incendiate, satul Panaci este aproape în întregime ars și casele prădate. Cu ocazia invaziei austriece au fost omorâți girantele [administrator] Manoilescu și agentul Petrescu de la Vama Dorna, precum și un domn Sirt.

Austriecii ocupă porțiunea din județ de la vestul liniei de la satul Zugreni (ocupat și el), dealul Păltiniș, la satul Drăgoiasa (de asemenea, ocupat).

Astăzi, 18 august, au intrat pe la Liteni 9 soldați ruși pe 7 motociclete, luând drumul spre Roman.

Prefect Suceava, C. Sturza¹⁰

A.N.R.M., Fond 691, inventar 2, dosar 5688, f. 92 (text scris de mână).

14

Copie după știri privitoare la armată, operațiuni militare, rechiziții mobiliare trimise cu raportul nr. 599 al Prefecturii Suceava, 23 august 1916

Ieri, trupele ruse au ocupat satele Rusca, Ortoasa, Sunători și Dorna, toate pendinte de comuna Dorna, care erau în stăpânirea austrieșilor care s-au retras peste Bistrița.

Un camion, automobil condus de un soldat rus, în drumul de la Fălțiceni spre Broșteni, pe muntele Stănișoara, la kl. 46, s-a răsturnat spre Sabasa. În automobil erau: doi grăniceri români, trei soldați ruși și un jandarm caporal. Toți au fost răsturnați și grav răniți. Au fost ridicați și internați la spitalul Broșteni.

Rechizițiile au mers greu și nu s-au putut completa din următoarele cauze: a) Neprezentarea la timp a delegaților corpurilor, din care unii au sosit a doua și a treia zi de mobilizare; b) Insuficiența personalului administrativ de la plăși și comunal, foarte redus prin numeroasele revocări făcute în ultimul timp, precum și prin chemarea sub arme; c) Numeroasele transporturi ce au trebuit să se facă în primele zile de mobilizare pentru alimentarea trupelor din plasa Muntelui, plecate în ajunul mobilizării; d) Numărul insuficient și nepregătirea membrilor improvizați din comisiile de rechiziție, care au avut de urmare refuzarea unui număr însemnat de cai și reducerea lor pentru a doua și a trei oară înaintea Comisiei; e) Proporția mare de iepe, scutite conform art. 38 alin. 5, județul fiind declarat tipic; f) Lipsa la rechiziții a cailor și obiectelor din comunele dornene, plasa Muntele; g) Starea rea în care se găsesc diferitele vehicule din cauza scumpirii excesive a fierului și cuielor de la data ultimului recensământ încoace, scumpire care a pus pe săteni în imposibilitate a întreține în bună stare vehiculele; h) Scumpirea excesivă a pielii și a sforii și marea lipsă a acesteia de la un timp încoace a făcut ca să se prezinte comisiilor hamuri și guri de hamuri țărănești cu totul degradate.

Prefect C. Sturza

A.N.R.M., Fond 691, inventar 2, dosar 5688, f. 91 (text scris de mână).

¹⁰ Maior Constantin Sturza, prefect al județului Suceava, menționat într-un document din 28 octombrie 1916. Cf. A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 771, f. 70.

15

Oficiul Telegrafic Central
Telegramă, 29/08/1916
București
Urgent

Circulară

Am onoare a vă face cunoscut că, de comun acord cu Ministerul de Război, am stabilit următoarele norme după care urmează a vă conduce în raporturile d-voastră cu autoritățile militare.

1. Prefecții de județe și orașe și personalul polițienesc sunt militarizați și sub ordinele directe ale Ministerului de Război numai în ce privește măsurile de ordine și siguranță.

2. Ordonanțele pentru diferite măsuri relativ la ordine și siguranță se vor da de prefecți. Vor fi aduse și la cunoștința comandamentelor garnizoanelor locale și nu vor putea fi afișate, publicate și executate fără viza acestora.

3. Toate celelalte măsuri privitoare la administrația propriu-zisă, prefecții și autoritățile polițienești le vor putea lua din propria lor inițiativă.

4. Prefecturile și celelalte autorități civile sunt libere a corespunde între ele cu Ministerul de Interne și cu Direcțiunea Siguranței Generale în clar poștal sau telefonic pentru toate chestiunile privitoare la serviciu.

Între prefecți, poliții, Ministerul de Interne și Direcțiunea Siguranței Generale corespondența cifrată este admisă; știrile [știrile] militare privitoare la operațiuni și altele nu se vor transmite decât comandantului de garnizoană locală, care, la rândul său, le va comunica cartierului general.

p. ministru [de] Interne, C. Dimitriu

A.N.R.M., Fond 691, inventar 2, dosar 5688, f. 75 (text dactilografiat).

16

Copie de pe raportul nr. 6363, din 13 octombrie 1916 a Companiei Jandarmi Rurali Suceava către Prefectura județului Suceava

Am onoare a vă comunica următoarele: soldații ruși, cantonați în satul Stânișoara, s-au apucat de rupt gardurile, au ars lemnele Postului de Jandarmi, fură păsări de pe la locuitorii de prin comunele unde sunt cantonați. Rușii au rachiu și vin pe la ei și umblă toată ziua beți. Din cercetările făcute și din declarațiile lor se constată că majoritatea rușilor au procurat rachiu și vin din Bucovina.

Vă rog să interveniți pentru a lua măsuri.

Comandantul companiei, căpitan Bendescu

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 769, f. 21.

17

Ministerul de Interne
Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale
16 octombrie 1916
Biroul Siguranței Generale

Notă

Azi a intrat în țară, prin Burdujeni, al 115-lea tren militar rus, compus din 36 [de] vagoane. Soldații purtau numărul 4 săpători. Au luat direcția Fălticeni.

Tot prin Burdujeni a mai intrat în țară al 116-lea tren militar rus, compus din 44 vagoane. Soldații purtau numărul 98. Au luat direcția Roșnov.

Trenul 117, tren militar.

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 772, f. 6.

18

Prefectura județului Suceava
16 octombrie 1916
Direcția Poliției și Siguranței Generale București

Domnului Ministru de Interne,

Am onoare a vă trimite în copie Raportul nr. 6363 a[l] comandantului Companiei Jandarmi, rugându-vă a interveni a nu se mai vinde băuturi de orice fel în Bucovina, deoarece ne-am convins că și-n Fălticeni trupele ruse sosesc aprovizionate cu mari cantități de spirt și rom, din care cauză măsurile luate de noi nu se pot executa și bețiile și scandalurile continuă.

Prefect (semnătura)

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 769, f. 20.

19

17 octombrie 1916

Notă

Aseară a sosit, venind din Iași, translatorul nostru, d-l Buracu, care a însoțit până la București pe aviatorii francezi. D-sa povestește că gara Brăila, la sosirea trenului de Iași, era înțesată de o mulțime extraordinară de lume, în majoritate femei și copii. Cum s-a oprit trenul, mulțimea a dat năvală în vagoanele deja complete, umplând coridoarele, scările și acoperișurile vagoanelor. Cei rămași pe

peron țipau și cereau să li se facă loc cu orice preț, amenințând că în caz contrar preferă să se arunce înaintea trenului decât să rămână în Brăila. Întrebați de ce părăsesc orașul, dâșii declarau că la Brăila nu se mai poate locui din cauza soldaților ruși care, după ce se îmbată, pornesc pe străzi, fură, jefuiesc casele, siluiesc femeile, care nu mai îndrăznesc, din această cauză, să iasă pe străzi și preferă să-și părăsească avutul spre a scăpa viața și onoarea.

În legătură cu cele de mai sus, azi am întâlnit pe d-l Sergiu Cujbă, controlor la băncile populare, venit din Tulcea, care îmi comunică următoarele: ceea ce se petrece cu armata rusă din Dobrogea este o calamitate. Procedează mai rău decât armata dușmană. În Rusia, neavând voie să bea băuturi alcoolice, soldații ruși, când vin în țară, se dedau la o beție desfrânată, care îi transformă în adevărate bestii. Ei beau tot ce găsec: vin, rachiu, spirt, până și apa de colonie de pe la frizerii. Spiritul denaturat, după ce-l strecoară prin pâlnie, îl beau. În stare de ebrietate jefuiesc orice le iese în drum, fără nicio considerație dacă averea este a unor locuitori de origine străină sau română. Partea mai rea este că nu se mulțumesc să fure lucruri ce ar putea fi transportate cu ei, ci strică tot ce pot, fără nicio nevoie, numai din pofta bestială de a distruge. Astfel au devastat toate satele din Dobrogea. În satul Niculine din Dobrogea, după ce au băut cât au putut, au dat drumul butoaielor cu vin ale podgorenilor, distrugându-le tot avutul. Acest sat este românesc. La Galați, într-o noapte, mai mulți ofițeri ruși în stare de ebrietate au venit în Hotelul Papadopol și au cerut evacuarea hotelului, pentru a satisface plăcerea de a-i da foc. Cu multă greutate au putut fi împiedicați. D-l Cujbă adaugă că populația este îngrozită și ar fi o mare nenorocire dacă nu s-ar lua măsuri urgente pentru a interzice consumarea băuturilor alcoolice. Neștiind cui să se adreseze, m-a rugat să vă aduc cele de mai sus la cunoștința d-v[oastră], pentru a le supune celor în drept.

Notă: Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale către Serviciul Siguranței Generale la Marele Cartier, spre a se prezenta la raport

20/X/916

Director, I. Panaitescu

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 772, f. 7–7 verso (text dactilografiat).

20

Ministerul de Interne

20 octombrie 1916

Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale

Copie de pe telegrama d-lui prefect al județului Tulcea, din 19 octombrie 1916

Am onoare a vă raporta că soldații ruși și sârbi se dedau la cele mai grozave acte de vandalism. Toată partea județului din urma liniei de bătaie aproape nu mai există, căci s-au spart casele, s-au furat vitele, s-au devastat gospodăriile, s-au siluit

femeile și violat fetele locuitorilor, fără deosebire de naționalitate. Cel mai teribil dușman nu credem că s-ar fi purtat mai grozav și ca să-i împiedicăm este imposibil, căci protestările autorităților față de ofițerii și superiorii armatei au rămas fără niciun rezultat. Populația, cât a mai rămas în sate, trăiește în cea mai mare spaimă, ascunși pe câmp și prin păduri. Am deplasat toți jandarmii din restul județului în acea parte. Am pus oarecare ordine și vă rugăm a ordona ca jandarmii dintr-unul din județele evacuate complet să fie trimiși la noi în Tulcea.

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 769, f. 14; dosar 772, f. 13.

21

22 octombrie 1916

Notă

Intrat prin Burdujeni aseară, la orele 6, un tren compus din 49 [de] vagoane, cu infanterie din Regimentul 193 Infanterie; a luat direcția Bacău. La acest tren s-au mai adăugat 10 vagoane, dintre care 4 cu orz și 6 cu fân, cu destinația Roman – Mircești.

Astă noapte, la orele 1,20 a mai intrat un tren, compus din 36 [de] vagoane, trupe de dragoni. A luat direcția Roman.

Din Ungheni – în ultimele 12 ore a intrat un tren compus din 50 [de] vagoane, dintre care 36 cu muniții pentru armata română și 14 pentru armata rusă.

Pe pod de pontoane au intrat trupe de infanterie, 1 200 [de] soldați din Regimentul 159, Divizia 10. A mai intrat o Baterie de Artilerie, 276 [de] soldați, 4 tunuri de 150, 14 chesoane, 28 [de] căruțe, 225 [de] cai din Regimentul 34 Artilerie. Au mai intrat 3 coloane de artilerie – 10 ofițeri, 440 [de] soldați, 51 [de] chesoane, 92 [de] căruțe, 546 [de] cai – trupe din Corpul 4 armată, două ambulante sanitare, 5 ofițeri, 194 [de] soldați, 20 [de] trăsuri sanitare, 65 [de] căruțe, 220 [de] cai. Divizia 10 – o coloană de manutanțe, cu doi ofițeri, 186 [de] soldați, 65 [de] căruțe, 172 [de] cai.

Prin Burdujeni, ieri, la ora 12,45 p.m. a intrat un tren militar rus nr. 141, compus din 44 [de] vagoane cu soldați din Regimentul 193 Infanterie cu direcția Bacău. La acest tren, în gara Burdujeni, s-au mai adăugat încă 16 vagoane cu direcția Roman. La orele 3 p.m., tot prin Burdujeni a mai intrat în țară un alt tren cu nr. 142, compus din 44 [de] vagoane cu soldați din Regimentul 193 Infanterie, cu direcția Bacău. La acest tren, s-a mai adăugat un număr de 14 vagoane pentru Roman. Azi, prin Burdujeni a intrat în țară trenul rus nr. 149, compus din 57 [de] vagoane cu Regimentul 11 Cavalerie. A luat direcția Bacău, Piatra Neamț și Roman. Trenul 150, compus din 44 [de] vagoane cu infanterie, a luat direcția Bacău.

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 772, f. 22–22 verso.

22

Copie după adresa Marelui Cartier General, cu nr. 274, din 27 octombrie a.c.,
către Ministerul de Interne

În vederea cooperării trupelor ruse cu trupele românești pe teritoriul român, am onoare a vă comunica mai jos zonele de acțiune hotărâte pentru armatele ruse, precum și dispozițiile luate cu privire la relațiile între Comandamentele armatelor ruse și autoritățile noastre civile și militare.

1. Zona de acțiune a Armatei IX-a ruse cuprinde teritoriul de nord al Moldovei, limitat la sud prin șoseaua Huși – Vaslui – Dragomirești – Plopana – Bacău – Ardeoani – Moinești – Comănești – Dărmănești – Valea Uzului – Cik St. Marton inclusiv, linie care va rămâne la dispoziția Comandamentului armatei ruse.

2. Zona de acțiune a armatei ruse de Dunăre cuprinde teritoriul Dobrogei și o parte din teritoriul Munteniei, situat pe țărmul stâng al Dunării, și din acela al Moldovei, situat pe țărmul drept al Prutului; teritorii limitate spre vest prin linia: gara Călărași – gara Ciulniței – Slobozia-gara – Cioara-gara – Făurei-șoseaua – Făurei – Ianca – Sutești – Racovița – Domnești – Latinul – Maxineni – Mănești – Lungoci-gara – Ivești – Puțeni – Berești – Murgeni – Fălciu. Această linie va rămâne la dispoziția Comandamentului armatei ruse.

3. În interiorul acestor zone, armatele ruse vor putea să se servească de toate căile de comunicație: șosele, cai ferate, fluvii, precum și [de] rețelele telefonice și telegrafice, fără însă ca prin aceasta trebuințele operative ale armatei române să fie stânjenite.

4. Pentru întărirea armatelor ruse în oameni și cai, cât și pentru aprovizionarea cu hrană, muniții, materiale ș.a., Comandamentele ruse vor putea să creeze serviciile lor proprii de etape în interiorul zonelor de la punctul 1 și 2. În fiecare zonă se va înființa un Comandament general de etape rus, care va adresa cererile sale comisarului guvernului român din zona respectivă.

5. Toate depozitele existente aparținând armatelor române, precum și părțile sedentare ale armatei noastre, spitale etc., care s-ar găsi în teritoriul zonelor arătate la 1 și 2 vor rămâne la dispoziția comandamentelor teritoriale române respective și la aceea a Comandamentului General al Etapelor (român).

6. În ce privește întrebuințarea căilor ferate situate în zonele de la 1 și 2, pentru satisfacerea nevoilor armatelor ruse și române va fi înființată o comisie mixtă ruso-română.

7. Alăturatele instrucțiuni au fost comunicate și generalului Bielaieff¹¹, reprezentatul armatei ruse pe lângă Marele Cartier General, care a luat [la] cunoștință și va interveni pentru îndeplinirea punctelor cuprinse într-însele.

¹¹ Mihail Alekseevici Beleaev (1863–1918), general de infanterie (1914), ajutor al ministrului de Război al Rusiei (de la 23 iunie 1915), șef interimar al Marelui Stat Major (2 aprilie – 10 august 1916), reprezentant al Comandamentului rus pe lângă Marele Cartier General al forțelor armate române (desemnat la 10 august 1916), ministru de Război al Rusiei (de la 3 ianuarie 1917).

Domnii comisari ai guvernului vor stăruï pe lângă comandamentele ruse pentru ca instrucțiunile să fie puse în aplicare.

Aducând cele ce preced la cunoștința Domniei Voastre, cu onoare vă rog să binevoïți a lua dispoziții și [a] da ordinele necesare pentru părțile corespunzătoare.

Măsurile luate se vor comunica și Marelui Cartier General, Secția 1.

Acest ordin s-a trimis direct și d-lor comisari ai guvernului.

Din Înalt Ordin, p. șeful Stat Majorului General, general (ss) D. Iliescu
Șeful Secției Operațiunilor, colonel-adjutant, (ss) Angelescu

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 769, f. 50 (text dactilografiat).

23

Instrucțiuni

Comisarul general al guvernului român de pe lângă armatele ruse este rugat să ceară Comandamentului armatei ruse să dea un ordin de zi pe armată, în care să se cuprindă următoarele:

1. Respectarea de către trupe și comandanți a legilor și instituțiilor țării, precum și a tuturor măsurilor de ordin administrativ, de poliție și siguranță luate de autoritățile române.

2. Respectarea și apărarea proprietăților de orice natură, publice și private.

3. Oprirea cu desăvârșire a consumației alcoolului și berii, atât în stabilimentele publice, cât și în localurile sau locuințele particulare.

4. Orice furnitură pentru armata rusă se va face conform înțelegerilor speciale cu Ministerul de Război, care vor fi comunicate la timp.

5. Serviciul poștal, telegrafic și telefonic și, în genere, întreaga administrație se va executa numai de către funcționarii români respectivi, cu excepție de înțelegerea specială cu Direcțiunea Generală a Poștelor, Telegrafelor și Telefonoanelor.

6. Orice intervenție pentru nevoile armatei ruse se va face de comandament, prin intermediul comisarului guvernului român sau prin prefectii respectivi, care vor aviza pe comisari pentru executare.

7. Orice abatere, orice încălcare a legilor și a instituțiilor țării, orice vătămare adusă persoanelor sau proprietăților, vor fi imediat pedepsite de către Comandamentul rus, iar pagubele vor fi reparate fără întârziere.

P. conf. Fl. Duiculescu

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 769, f. 51 (text scris de mână).

24

Telegramă cifrată

Extra urgentă
Expediată: 28 octombrie 1916

Domnului I. Panaitescu, directorul Siguranței Generale, București

La orele 4,25 a.m. a sosit din Ițcani un tren militar compus din 30 [de] vagoane, din care 20 sanitare și 10 cu bagaje. Vine de la Cernăuți, și la 5,05 a.m. a plecat în direcția P. Neamț, formând al 168-lea tren plecat din această gară.

Polițai Ghinea
Notă: Serviciul Siguranței Generale
La Marele Cartier spre a se prezenta la raport
28/X/ 1916

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 775, f. 16.

25

28 octombrie 1916

Notă

Prin Burdujeni, la orele 6 a.m., a intrat în țară un tren compus din 32 [de] vagoane, subzistența din Corpul 4 Armată.

La orele 12,45, alte 25 [de] vagoane, trupe din 17 Pionieri. Ambele au format un singur tren, nr. 169, Direcția 9 vagoane la Fălticeni, 13 Pașcani și restul Bacău.

Prin Gura Prutului a intrat în țară un batalion de geniu rus, efectiv de război, 8 vase plutitoare, material de poduri și material de telegrafie.

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 775, fila 26.

26

28 octombrie 1916
Burdujeni

Notă

Astă noapte, la orele 11,10 a intrat în țară un tren militar compus din 53 [de] vagoane, din care cinci cu aeroplan. Militarii purtau nr. 196 infanterie. A luat direcția Bacău și era al 166-lea tren.

La orele 1,10 – un tren compus din 51 [de] vagoane, cu Regimentul 24 Infanterie și pontonieri. A luat direcția Bacău. Acesta este al 167-lea tren.

La orele 4,25 – un tren compus din 30 vagoane, 20 sanitare și 10 cu bagaje, a luat direcția P[iatra] Neamț. Acesta este al 168-lea tren.

Prin Mălini spre Dorna – la 24 octombrie a trecut Regimentul 15 Cavalerie. La 25 octombrie au trecut trei Regimente de Artilerie din Divizia a 6-a.

La 26 octombrie – două Regimente de Artilerie Divizia a 3-a. Neconținute transporturi, telefonice, telegrafice și de trupe.

Ungheni – în ultimele 12 ore au intrat în țară două trenuri: 1) Cu 41 [de] vagoane, muniții pentru armata română; 2) 33 [de] vagoane, provizii pentru armata rusă. Pe pod au intrat trei Batalioane Infanterie din Corpul 40, cu 78 [de] ofițeri, 365 [de] soldați, 396 [de] căruțe, 82 [de] cai.

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 775, f. 27.

27

Telegramă

D-lor prefeți din Moldova, de Ialomița și Brăila
Inspector general al Jandarmeriei Rurale

Vă aducem la cunoștință că guvernul a hotărât ca în toate comunele unde se află armata rusă, să se interzică absolut vânzarea vinului, atât la particulari, cât și la localuri de cârciumă sau restaurante. Administratorii financiari au primit instrucții în acest sens de la ministrul de Finanțe.

D-v[oastră] veți da ordonanțe în acest sens, în care veți putea prevedea că se poate permite în orașe numai în timpul mesei la restaurante să se servească câte cel mult un sfert de litru de persoană, sau pentru spital, după avizul special al medicului român, vizat de d-v[oastră].

Vă încunoștințez, [de] asemenea, că transporturile de orice fel de băuturi alcoolice sau chiar vin și bere dintr-o localitate în alta este cu desăvârșire oprit.

Se înțelege, ordonanța d-v[oastră] va fi dată cu prevenirea pentru delicvenți și complicități lor, că vor fi judecați în stare de arestare.

Ministru de Interne, C. D. Dimitriu

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 771, f. 85 (text dactilografiat, nedatat).

28

Ministerul de Interne
Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale
Biroul Secretariatului
Nr. 84807 S, 11 noiembrie 1916

Domnului Ministru

Conform dorinței exprimate de d-l colonel Leontovici, șeful Siguranței de pe lângă armata rusă care operează în Moldova, am avut cu d-sa o întrevedere în orașul Botoșani, unde mă găseam în interes de serviciu. În cursul acestei întrevederi, numitul colonel mi-a făcut cunoscut că Comandamentul rus dorește ca serviciile de siguranță instalate în localitățile din țară, arătate în alăturatul tablou, să fie puse în legătură cu serviciile de poliție, care vor fi desemnate de noi, cu care să conlucreze în asigurarea unui cât mai bun serviciu de contraspionaj în interesul comun și în același timp să se determine modul de a lucra pe teritoriul român al numitelor servicii ruse de siguranță.

Am comunicat d-lui colonel Leontovici că serviciile de siguranță ruse, indicate în tabloul alăturat la prezentul raport, să fie puse în contact fiecare cu serviciul nostru de poliție arătat în același tablou, iar în ceea ce privește modul de a lucra pe teritoriul nostru al serviciului rus în chestiune, următoarele norme ar trebui să fie urmate, sub rezerva aprobării autorităților superioare române.

Serviciul de siguranță rus poate supraveghea pe un individ și culege informații asupra lui prin agenții săi. În caz, însă, când în urma supravegheii făcute și a informațiilor culese sau a dovezilor adunate, serviciul respectiv de siguranță rus ar crede că individul trebuie să fie percheziționat sau arestat, ori și una și alta, aceste măsuri nu pot fi luate decât de serviciul nostru de poliție cu care este pus în legătură, în urma unei cereri motivată în scris și la care să se alăture și dovezile sau documentele, dacă vor fi.

La percheziție și arestare va putea asista agentul desemnat de șeful serviciului de siguranță rus, precum și la facerea cercetărilor. Actele însă nu vor putea fi dresate decât de organele noastre de poliție.

Dacă serviciul de siguranță rus, care a provocat arestarea sau percheziționarea unui individ, nu va delega pe nimeni să asiste, serviciul nostru de poliție îl va ține în curent, la cerere, de mersul cercetărilor.

Cercetările fiind terminate, serviciul nostru de poliție, care le-a făcut, va pune în cunoștință pe cel rus despre aceasta, arătându-i și care este concluzia la care s-a ajuns: punerea în libertate a individului din lipsă de dovezi sau indicii serioase de culpabilitate ori trimiterea lui înaintea justiției.

În primul caz, serviciul de siguranță rus va putea cere în scris mențiunea încă în stare de arestare a individului cercetat în scopul de a se produce noi dovezi: această cerere va fi satisfăcută provizor[iu] de serviciul nostru de poliție, care va aviza Direcțiunea Siguranței Generale pentru a decide definitiv.

În al doilea caz, individul va fi trimis înaintea justiției, iar copii de pe actele dresate vor fi înaintate, la cerere, serviciului de siguranță rus.

În ce privește însă pe indivizii care ar fi găsiți de serviciul de siguranță rus pe zona chiar a operațiunilor, ei vor putea fi arestați și percheziționați de personalul acestui serviciu, însă vor fi predați serviciului nostru de poliție, cu care stă în legătură, pentru ca acesta să procedeze la cercetare, conform normelor arătate mai sus.

Am convenit cu d-l colonel Leontovici ca serviciile de siguranță rus și român să-și comunice, prin intermediul delegatului nostru polițienesc pe lângă armata rusă, informațiile care interesează serviciile respective.

În privința delegatului de care am vorbit mai sus, d-l colonel Leontovici mi-a comunicat că dorința Comandamentului rus este ca să fie numit ca delegat d-l Vameșu, polițai al orașului Dorohoi. Am răspuns d-lui colonel că voi comunica d-voastră această dorință spre a aviza.

Am cerut d-lui colonel Leontovici ca [și] corespondența între serviciile de siguranță ruse și cele române să se facă în limba română sau franceză, întrucât nu găsim interpreți de limba rusă în România, care să știe a citi și scrie bine această limbă, cerere la care d-sa a convenit.

Toate acestea le-am adus la cunoștința d-lui N. N. Săveanu, comisarul guvernului nostru pe lângă armata rusă, și d-sa a autorizat să vă comunic că împărtășește în totul vederile mele.

Aducând cele ce preced la cunoștința d-voastră, am onoare a vă ruga să binevoiiți a dispune cum veți găsi cu cale.

Directorul Siguranței Generale, (ss) I. Panaitescu
Domnului ministru de Interne

Rezoluție: se aprobă raportul, cu adăugire că însărcinatul cu conducerea acestui serviciu este d-l insp. gen. Romulus Voinescu, iar d-l polițai Vameșu ca ajutor al său.

(ss) V. G. Morțun

A.N.R.M., Fond 691, inventar 2, dosar 4477, f. 1–2, 5–6 (două texte identice, dactilografiate).

29

Ministerul de Interne
Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale

[noiembrie 1916]

Notă

D-l Berman¹², fotograf al mai multor reviste, plecat marți dimineață din București și sosit ieri, ora 2 p.m. în localitate (Iași), mă informează următoarele fapte petrecute în capitală în ultimul moment.

Duminică, 20 curent, d-l general Mustață, în calitate de prefect al Poliției capitalei, a dat o proclamație, care a fost lipită pe zidurile capitalei în cursul nopții și prin care aducea la cunoștința populației că armatele imperiale germane, urmând

¹² Iosif Berman (1892–1941), „artist al imaginii fotografice”. După izbucnirea Primului Război Mondial, a fost trimis fotoreporter de război pe frontul rusesc (1917). Opera fotografică a lui Iosif Berman este de o mare varietate tematică, răspândită în ziarele și revistele pentru care a lucrat, în albumele oficiale ale Casei Regale sau în arhiva documentară a expedițiilor sociologice ale lui Dimitrie Gusti. Cf. Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I, Iași, Princeps Edit, 2004, p. 107–108.

a intra în oraș, populația este invitată a ține porțile și ușile deschise și cu lumina aprinsă, primind în casă și găzduind pe orice militar cu multă bunăvoință. La citirea acestei proclamații, populația era deprimată. Spre surprinderea generală însă, pe la orele 9 dimineața în aceeași zi, își face apariția în capitală infanteria și artileria rusă, care, din ordinul autorităților, populația capitalei aflătoare pe străzi în acel timp nu le-a făcut nicio manifestație, nepermițându-se a se scoate plăriile și nici a se striga vreun cuvânt. A doua zi își fac apariția în capitală mai multe convoiuri de prizonieri bavarezi, bulgari și turci, în număr aproximativ de 3–4 000, care au fost capturați în regiunea Comana – Călugăreni. Exceptând bavarezii, ceilalți prizonieri se prezentau detestabil, ca moral și îmbrăcăminte. Aceste convoiuri au fost fotografiate de d-l Berman, dându-mi și mie o fotografie cu prizonierii bulgari și turci, escortați de santinele române și ruse. D-l Berman a fost amenințat de evreei din București, în momentul când fotografia, ca să înceteze fotografierea, căci, [în caz] contrar, a doua zi va fi executat de nemți. D-l Berman va scoate aceste clișee în mărime mare, pe care apoi le va pune la dispoziția d-lui director al Siguranței.

Luni, 21 cor., s-a dat o ordonanță prin care populația era invitată să depună armele la poliție. După o oră de la afișarea acestei ordonanțe, curtea poliției și Calea Victoriei s-a umplut de cetățeni care veneau să depună armele. Unii din ei aveau câte 3–4 arme sau revolve, ceea ce a indignat pe unii cetățeni, deoarece asemenea ordonanță s-a dat și de d-l prefect Corbescu și s-a apelat și de arsenalul armatei, însă azi s-a văzut cât de nepatrioți au fost aceștia. În timpul când acești cetățeni, în majoritate evrei, se aflau la poliție, a trecut pe aici o trupă rusă care, informându-se asupra celor arătate mai sus, s-a repezit la cetățeni, luându-le o parte din armele ce le aduseseră spre depunere la poliție.

Depun alăturata fotografie [dosarul nu conține fotografia], cuprinzând numai o parte din prizonierii trecuți prin capitală.

A.N.R.M., Fond 691, inventar 2, dosar 4781, f. 126–127.

30

Botoșani

Telegramă cifrată, urg.

N. St. Emanoil, subdirectorul Poliției și Siguranței Generale

Marele Cartier General

Cheia brigăzilor

5 decembrie – au intrat în țara, prin punctul Rădăuți, 2 batalioane din Regimentul 15 Infanterie, cu un efectiv aproape de 2 200 [de] soldați și 50 [de] ofițeri, tineri între 21 și 25 ani. O coloană [de] subzistență cu 100 [de] căruțe, 200 [de] soldați, majoritatea bătrâni, și 4 ofițeri. Aceste trupe vin de pe frontul galițian și fac parte din Divizia 15 Infanterie.

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 779, f. 22.

31

Siguranța Generală Română
Secret
Iași

Domniei Sale, domnului ministru de Interne

Domnule ministru, avem onoare a vă raporta următoarele: din toate informațiile agenților noștri din diferitele puncte rezultă că o mare nemulțumire și descurajare domnește în rândurile ostașilor noștri, nemulțumire și descurajare datorită, în primul rând, stării de oboseli, de rea cantonare și hrană și, în al doilea rând, teama pe care o au de aliații noștri ruși, teamă insuflată de diferiți răi voitori țării, arătând că dânșii ar fi venit ca cuceritori, nu ca aliați. Această teamă a făcut ca relațiile care ar fi trebuit să fie cordiale și pline de urbanitate, ca între niște aliați, ele sunt încordate și agresive, din care cauză nu o dată s-au văzut ciocniri și nu o dată s-a auzit printre militarii noștri că, în caz de evacuarea Moldovei, mai bine dezertează sau se predau germanilor, decât să treacă în Rusia.

Am raportat acestea și Marelui Cartier General, cum am raportat și faptul că spitalele militare de răniți sunt pline de medici, sanitari și personal evreiesc, care se dedau la adevărate interogatorii față de răniți, interesându-se de mișcările de trupe și, mai ales, de starea de spirit a soldaților, după care răspândesc fel de fel de zvonuri, care nu fac decât [că] îngrijorează populația și produc panici.

Împotriva acestora am cerut Marelui Cartier General să avizeze, convinși fiind că adevărata sursă de informații îngrijitoare [îngrijorătoare] pornește de aici, în afară de faptul că s-ar putea transmite știrile culese și dușmanului nostru.

Raportând d-voastră acestea, care arată o stare de lucruri îngrijitoare, mai ales din faptul curentului ce domnește printre militarii noștri de a nu trece în Rusia și preferă a se preda germanilor, care prin agenții lor și prin manifeste aruncate din aeroplan – informație transmisă nouă de către Biroul de contra cercetare rusă de pe lângă Armata a IX-a – le spun că vor fi lăsați la vetrele lor și li se vor împărți pământurile boierilor, să nu poată avea consecințe dăunătoare apărării țării.

Biroul Siguranței Române pe lângă Armata IX rusă

Delegat: Romulus P. Voinescu

Ajutor de delegat: Vameșul

Nr. 284, 27 decembrie 1916

Notă: S-a văzut de d-l ministru

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 976, f. 1.